

Groenplan Harelbeke

Bijlage 5:

Verkennde ecologische gebiedsvisie voor de vallei van de gouden Leie (2008)

In 2008 publiceerde het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek een 'Verkennde ecologische gebiedsvisie voor de vallei van de Gouden Leie (Wervik-Deinze)' (auteurs Verboven A., Raman, M. & K. Decler - rapportnr. 20). Er zijn drie deelfiches waarin natuurgebieden die deels op Harelbeeks grondgebied zijn gelegen worden beschreven. De verbindende structuren en de ecologische waarden die in deze gebiedsvisie zijn opgenomen zijn relevant voor de groenstructuur die deel uitmaakt van dit Groenplan. Ze worden in deze bijlage opgenomen.

1 Deelgebied 10 – Harelbeke – Kuurnemeander

In dit deelgebied worden de nog open en de gedempte Leiemeander op de grens met Kuurne besproken.

De deelfiche bestaat uit:

- Een omgevingsanalyse, bestaande uit:
 - o situering: algemene beschrijving, juridische en beleidsmatig kader
 - o omgevingsanalyse van valleigebied en waterloop, meander Kuurne, gedempte meander Harelbeke, Leiekanaal (rechteroever), met
 - beschrijving abiotische gegevens
 - beschrijving van de huidige natuurwaarden
 - historische gegevens
 - beschrijving van knelpunten/beperkingen van natuurontwikkeling: open ruimte verbinding naar Gavers niet meer mogelijk
- Een beschrijving van potenties en prioriteiten voor natuurbehoud en -ontwikkeling in het deelgebied:
 - o Potentie voor herstel ecohydrologie valleigebied: Enkel thv brede Liebermen (de rest van het alluvium is opgehoogd).
 - o Overstroombaarheid: Enkel nog klein gebiedje ten zuiden van Kuurne meander.
 - o Aanduiding van prioriteiten voor natuurontwikkeling:
 - Zeer hoge prioriteit:
 - Kuurne Meander en binnengebied + kwelrijke zone aan buitenbocht westelijk deel (reservaatsgebied).

- Hoge prioriteit:
 - Gedempte meander Harelbeke
 - Leieoever en- berm
 - Potentie voor uitbreiding leefgebied vis op de Leie: aansluitbaarheid van de Kuurnemeander.
 - Een beschrijving van natuurontwikkelingsscenario's per gebied
 - Voor het valleigebied en waterloop – 2 scenario's
 - Behoud bebost binnengebied Kuurnemeander, halfnatuurlijk grasland in binnengebied uitgegraven meander Harelbeke, bufferstrook aan buitenbochten (terug uitgegraven) meanders.
 - Binnengebied uitgegraven meander Harelbeke is brede plasberm (uitbreiding Leieoever).
 - Voor de meander Kuurne – suggesties voor inrichting, peilbeheer, sanering, vegetatieontwikkeling, bestrijding van exoten, bufferstroken.
 - Voor de gedempte meander Harelbeke – suggesties voor inrichting, peilbeheer, sanering, vegetatieontwikkeling, bufferstroken.
 - Voor de Leieoevers- en bermen – suggesties voor oeverinrichting en beschrijving van gewenste vegetatieontwikkeling
 - Een beschrijving van mogelijkheden voor landbouw (geen)
 - Een beschrijving van mogelijkheden voor recreatie (beperkt: Harelbekemeander als picnicplaats).

2 Deelgebied 11 – Kuurne - Heulebeek

In dit deelgebied wordt, naast specifieke gebieden voor Kuurne, de meander Banmolens en de omgeving van de Molenput besproken.

De deelfiche bestaat uit:

- Een omgevingsanalyse, bestaande uit:
 - situering: algemene beschrijving, juridische en beleidsmatig kader
 - omgevingsanalyse van valleigebied en waterloop, meander Banmolens en Molenput, het Leiekanaal (linkeroever) met
 - beschrijving abiotische gegevens
 - beschrijving van de huidige natuurwaarden
 - historische gegevens
 - beschrijving van knelpunten/beperkingen van natuurontwikkeling: voor de Molenput en de meander Banmolens: geen volledige doorstroming, geen ontwikkelde oevervegetatie, oeververdediging met stortstenen, vismigratieknelpunt. Dit volledige gebied wordt door de in 2020 te beëindigen Leiewerken geïmpacteerd. De omgevingsaanleg zou voor nieuwe potenties voor natuurontwikkeling moeten zorgen. Er is een vispassage aangelegd.
- Een beschrijving van potenties en prioriteiten voor natuurbehoud en -ontwikkeling in het deelgebied:
 - Potentie voor herstel ecohydrologie valleigebied: niet in dit gebied.
 - Overstroombaarheid: Voor Molenput: een klein gebied ten noorden van de Banmolens. Nauwelijks overstromingspotentie voor de Leie.

- Potenties voor natuurontwikkeling: In alluviaal gebied van Heulebeekvallei, langs westelijk deel Leie en ten noorden van Banmolens: als vernatting door overstroming Zilver schoongrasland en nat voedselrijk grasland; als vernatting zonder overstroming: Zilver schoongrasland met plaatselijk Dottergrasland en voedselrijk moeras. In de hogere delen kamgrasland.
- Aanduiding van prioriteiten voor natuurontwikkeling:
 - Hoge prioriteit:
 - Beekvallei Heulebeek, Leieoever en -berm (westelijk zeer brede bermen op alluviale gronden), Meander Banmolens
 - Lage prioriteit:
 - Recreatief parkgebied ten westen van Heulebeek
 - Zone tussen Banmolens en 'Groene long'
- Een beschrijving van natuurontwikkelingsscenario's per gebied
 - Voor het gebied tussen Banmolens en Groene long: smalle strook mozaïeklandschap (bos, struweel, open) als verbinding tussen Banmolens en Groene long (is nog min of meer realiseerbaar).
 - Voor de Banmolens meander – suggesties voor inrichting van vispassage (meander open maken), vegetatieontwikkeling, bufferstroken.
 - Voor de Leieoever- en bermen – suggesties voor oeverinrichting en beschrijving van gewenste vegetatieontwikkeling
- Een beschrijving van mogelijkheden voor landbouw (geen)
- Een beschrijving van mogelijkheden voor recreatie (geen op grondgebied Harelbeke)

3 Deelgebied 12 – Bavikhove

In dit deelgebied wordt het kerngebied uit het gemeentelijk natuurontwikkelingsplan (Oude Leie Bavikhove, Plaatsebeek) besproken.

De deelfiche bestaat uit:

- Een omgevingsanalyse, bestaande uit:
 - situering: algemene beschrijving:
 - Behalve de woonkern Bavikhove en een uitloper van de woonkern Kuurne is het gebied nog vrij open. Het binnengebied van de oude Leiemeander Bavikhove werd bebost tot tegen de meander. Restanten van de oorspronkelijke meersen zijn nog aanwezig alsook een oude vlasroterij ten noorden van de meander. De Plaatsebeek loopt door een uitgesproken en brede vallei (vroeger meanderend, nu rechtgetrokken) met duidelijke valleirand en laaggelegen vochtige weilanden. Er zijn duidelijke oeverwallen aanwezig. Ook de Vaarnewijkbeek heeft nog typische beekvalleikenmerken zoals oeverwallen. De Vaarnewijkbeek, laaggelegen weilanden en kleine landschapselementen vormen een belangrijk groen lint in het landschap.
 - Situering: juridische en beleidsmatig kader:

- Gewestplan: Meandergebied en deel vallei Vaarnewijkbeek natuurgebied, westelijk deel binnengebied meander bosgebied, vallei Hazebeek en klein deel Leieoever parkgebied, ten oosten van meander landschappelijk waardevol agrarisch gebied, rest voornamelijk agrarisch gebied, woongebied en industriegebied.
- Landschapsatlas: Gedeelte langsheen de Leie traditioneel landschap en relictzone R30072 Leievallei. Gecultiveerd en open broeklandschap met meersen en akkers. Geen tot weinig perceelsrandbegroeiing, zeer weinig bebouwing, onregelmatige percelering. Het alluvium heeft een typische differentiatie tussen oeverwallen en komgronden. Wenselijk beleid: Vrijwaren van bebouwing in de valleigebieden, vrijwaren van het aanwezige landelijk karakter, bijzondere aandacht voor de gradiënten en toposequenties in het landschap, accentueren van de waardevolle sites (kastelen, meanders) in hun omgeving, gedifferentieerde aanpak voor de verschillende riviersegmenten. Hoger gelegen delen: traditioneel landschap Land van Roeselare-Kortrijk, en gedeelte relictzone R30072 Leievallei.
- Beheerde groengebieden: Oude Leie Bavikhove (ANB, ANB), Opgehoogde grond (VI. gewest, ANB).
- Reservaten: Vallei van de Plaatsebeek (ANB, ANB WVI.).
- VEN 1e fase: Meander Bavikhove en Plaatsebeekvallei.
- Afbakening gebied botanisch beheer: Alluviaal gebied langs de Leie.
- GRUP Leievallei en open ruimte omgeving Kortrijk (voorlopig vastgesteld): De meander Bavikhove en Plaatsebeekvallei worden bestemd als natuurgebied met overdruk VEN. Natuur vormt de hoofdfunctie samen met integraal waterbeheer. Er is ruimte voor herstel van de natuurlijke rivierdynamiek. De Plaatsebeek dient versterkt te worden, enerzijds door waterkwaliteitsdoelstellingen en natuurtechnische milieubouw voorop te stellen, anderzijds door de natte beekdalgraslanden en kwelinvloeden te versterken en te bufferen tegen negatieve randinvloeden. Het agrarisch gedeelte ten oosten en ten westen van de meander krijgt de overdruk natuurverweving.
- GNBS: Meandergebied, alluviaal gebied ten oosten van de meander en Plaatsebeekvallei natuurgebied, ten noordoosten en noordwesten van meander bosgebied, ten westen van meander verwevingsgebied.
- omgevingsanalyse van valleigebied en waterloop, meander Bavikhove, het Leiekanaal (linkeroever) met
 - beschrijving abiotische gegevens
 - beschrijving van de huidige natuurwaarden
 - historische gegevens
 - beschrijving van knelpunten/beperkingen van natuurontwikkeling:
 - voor het valleigebied: baggerslibstort op deel binnenbocht, volledige bebouwing binnenbocht betekende het einde van het mooie open meersenlandschap, Plaatsebeekvallei bij rechttrekking sterk vergraven; zeer slechte waterkwaliteit, ophogingen bij Vaarnewijkbeek (kruispunt Hulstsestraat en Brugsesteenweg); in 1993 zeer slechte waterkwaliteit; zeer zwakke tot matige structuurkenmerken; intensieve begrazing tot tegen oever.
 - Voor de meander Bavikhove: meander afgesneden van Leie; geen rivierdynamiek meer, meander opgedeeld in drie delen, niet in verbinding met Plaatsebeek (te slechte waterkwaliteit beek). Buitenbocht N en O: intensief grasland tot aan meander. Binnengebied meander nu bebost (Bos en Groen); deels opgehoogd. Slibstort t.h.v. monding Plaatsebeek. Exoot Blauwbandgrondel.

- Een beschrijving van potenties en prioriteiten voor natuurbehoud en -ontwikkeling in het deelgebied:
 - o Potentie voor herstel ecohydrologie valleigebied: enkel rond vallei Plaatsebeek en in kwelrijke weiden ten noorden van de meander. Binnengebied meander werd bebost en gedeeltelijk opgehoogd.
 - o Overstroombaarheid: Plaatsebeekvallei en oostelijk binnengebied meander nog overstroombaar door Plaatsebeek; binnen meander vrijwel geen overstroombaar gebied meer (tenzij ophouden water Plaatsebeek). Lagere waspeilen dan vroeger door vluigere waterafvoer geven verminderde overstromingspotentie door Leie.
 - o Potenties voor natuurontwikkeling: Bij vernatting door overstroming: Zilverschoongrasland en nat voedselrijk grasland; als vernatting zonder overstroming: Zilverschoongrasland met plaatselijk Dottergrasland en voedselrijk moeras. In de hogere delen kamgrasland.
 - o Aanduiding van prioriteiten voor natuurontwikkeling:
 - Zeer hoge prioriteit: Meander en omliggend gebied, Plaatsebeekvallei.
 - Hoge prioriteit: Leieoever- en berm.
 - Lagere prioriteit: Vaarnewijkbeekvallei, kouterlandschap tussen Bavikhove en Plaatsebeek (geïsoleerd van overig landbouwgebied).
 Een beschrijving van natuurontwikkelingsscenario's per gebied
 - o Gewenste verbindingen natuur: verbinding Plaatsbeekvallei met Liemeander-Leie-Ooigembos, verbinding Vaarnewijkbeekvallei met Leie.
 - o Potenties voor uitbreiding leefgebied vis op de Leie: Bij herverbinden meander met Leie: beperkt niveauverschil tussen meander en Leie; 2-zijdige open verbinding met Leie kan overwogen worden (ophouden water in valleigebied rond meander in functie van komberging is immers zeer beperkt), tenzij peilregeling van meander nodig in functie van herstel ecohydrologie valleigebied (zie ecohydrologische studie). Enkel indien de waterkwaliteit van de Leie én de Plaatsebeek sterk verbetert (mag niet gaan ten koste van het vrij goed ontwikkelde waterecotoop in de meander). Breed uitwerken meandermondingen. Plasberm langs Leieoever tussen Vaarnewijkbeek en meander Bavikhove (oude Leiebedding). Ondertussen werd een gedetailleerd onderzoek gedaan naar de aansluitbaarheid van de meanders en daaruit bleek dat het opnieuw aansluiten van de meander van Bavikhove niet aanbevelenswaardig was.
- Een beschrijving van natuurontwikkelingsscenario's per gebied
 - o Voor het valleigebied en waterlopen: twee scenario's:
 - bebost binnengebied naar meander toe open maken tot nat meersengebied. Plaatsebeek mondt terug uit in meander (enkel indien goede waterkwaliteit). Plaatsebeekvallei halfopen halfnatuurlijk grasland (met lokaal bos en moeras). Buitengebied meander halfopen halfnatuurlijk grasland. Westelijk hoger deel mozaïek en bos (in aansluiting met Ooigem bos). Kouter ten westen en ten oosten van Plaatsbeek agrarisch gebied met veel KLE. Ten westen van meander open soortenrijk grasland; rond woonzone Tuinwijk en in vallei Vaarnewijkbeek mozaïeklandschap.
 - Idem + mozaïeklandschap op kouter te westen van Plaatsebeek. Verwijderen slibstort in binnengebied meander. Ten westen van meander halfnatuurlijk grasland in alluviaal gebied.
 - o Voor de meander:
 - Inrichting:
 - I. Opengraven meanderverbindingen met Leie; verbinden meanderdelen, monding Plaatsebeek (als gesaneerd!) in meander.

- II. Open verbinding meander met Leie (geen migratiebarrieres).
- I&II: Plaatselijke inbreiding oever aan binnenbocht voor ontwikkeling van vegetatierijke oeverzones. Thv de kwelzone is het wenselijk om het steenpuin omzichtiging te verwijderen. In hoge oever van oostelijk deel binnenbocht Ijsvogelwand.
- Peilbeheer:
 - I. Ophouden water in late herfst, winter en voorjaar in functie van herstel ecohydrologie valleigebied dmv kunstwerken thv aantakkingen. Dit geeft mogelijkheid tot gebruik beperkt overstromingsgebied meander voor overstromingswater Plaatsbeek. Minder interessant voor vis (enkel periodiek open verbinding).
 - II. Indien geen effect meanderpeil op hydrologie valleigebied (waterpeildaling meander met 30cm) kan een open verbinding waarbij de meander het hele jaar op leiepeil gehouden worden (beter voor vismigratie). Peilregeling aan uitmonding Plaatsbeek (ophouden water mogelijk in beekvallei).
- Sanering: gefaseerd baggeren.
- Vegetatieontwikkeling: kruin en talud vrij open laten; enkel ter hoogte van opgehoogde delen meer struweel tot op talud. In het oostelijk deel binnenbocht met verspreide bosjes struweel op de oever; op stenige oever aan buitenbocht Riet.
- Bestrijding exoten: Grote waternavel.
- Hengelzones: buitenbocht oostelijk meanderdeel.
- Bufferstroken: langs Plaatsbeek en Vaarnewijkbeek.
- Voor de Leieoevers en -bermen:
 - Oeverinrichting:
 - Ten westen van Vaarnewijkbeek: breed getrapt talud.
 - Tussen Vaarnewijkbeek en meander Bavikhove: afgraven grondberm met aanleg getrapt talud en onderwatertalud (oude Leiebedding).
 - Vanaf meander Bavikhove: afgraven grondberm met aanleg getrapt talud.
 - Gewenste vegetatieontwikkeling:
 - Bermen:
 - Ten westen van Vaarnewijkbeek: bufferzone struweel + bomen aan landzijde jaagpad.
 - Tussen Vaarnewijkbeek en meander Bavikhove: vrij open laten (relatie met Leiealluvium RO).
 - Vanaf meander Bavikhove: vrij open laten (relatie met Leiealluvium RO).
- Een beschrijving van mogelijkheden voor landbouw:
 - I&II: Permanent grasland met beheers- of gebruiksovereenkomsten in alluviaal gebied.
 - Intensieve landbouw met ontwikkeling van KLE op hogere gronden.
 - Maaibeheer op Leieberm. (geen)
- Een beschrijving van mogelijkheden voor recreatie: wandelpad Bavikhove doortrekken naar Ooigembos.